

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.06.1999, sp. zn. 8 Tz 90/99, ECLI:CZ:NS:1999:8.TZ.90.1999.1

Číslo: 49/2000

Právní věta: Je porušením tzv. zákazu reformace in peius (§ 259 odst. 3, věta druhá, tr. ř.), jestliže odvolací soud na podkladě odvolání, které nebylo podáno v neprospěch obviněného, zruší rozsudek soudu prvního stupně a sám rozhodne tak, že obviněného uzná vinným trestným činem, na který zákon stanoví sice stejnou trestní sazbu odnětí svobody, jenž však, na rozdíl od trestného činu, jímž byl uznán vinným soudem prvního stupně, je uveden v ustanovení § 62 odst. 1 tr. zák., tj. takovým trestným činem, u něhož zákon jako formální předpoklad podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody vyžaduje výkon dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.06.1999

Spisová značka: 8 Tz 90/99

Číslo rozhodnutí: 49

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zákaz reformace in peius

Předpisy: 140/1961 Sb. § 62 odst. 1 141/1961 Sb. § 259 odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky zrušil ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného V. L. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 1997 sp. zn. 1 To 194/97 a zároveň zamítl odvolání obviněného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 5. 1997 sp. zn. 33 T 12/96.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 5. 1997 sp. zn. 33 T 12/96 byl obviněný V. L. uznán vinným pokusem trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné dávky podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 148 odst. 1, 3 tr. zák. a odsouzen podle § 148 odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody na pět roků a šest měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou, a podle § 49 odst. 1 tr. zák., § 50 odst. 1 tr. zák. k trestu zákazu činnosti spočívající v nákupu zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodeji na dobu sedmi roků.

Podkladem odsuzujícího výroku se stalo zjištění, že obviněný V. L. dne 17. 2. 1994 použil v dodatečném daňovém přiznání při uplatnění nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty ve výši 12

583 072,30 Kč fiktivní doklady o nákupu a prodeji 597 ks a 670 ks videokamer zn. Sony v hodnotě 67 292 082,30 Kč a o tom, že videokamery opustily území ČR, a pokud by tato podvodná transakce nebyla odhalena, došlo by jednáním obviněného ke zkrácení daně vůči Finančnímu úřadu v O. 1 ve výši 12 583 072 Kč, když tato částka Finančním úřadem v O. 3 na základě daňové kontroly nebyla obviněnému vyplacena po zjištění, že jde o jeho snahu získat neoprávněný prospěch.

Kromě toho bylo rozsudkem Krajského soudu v Ostravě rozhodnuto také ohledně obviněných P. F. a J. P.

Proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě podali odvolání obvinění V. L. a J. P. O odvolání obviněného V. L. rozhodl Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 30. 10. 1997 sp. zn. 1 To 194/97 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. uznal obviněného V. L. vinným pokusem trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a odsoudil ho podle § 250 odst. 4 tr. zák. k trestu odnětí svobody na pět roků a šest měsíců, pro jehož výkon ho zařadil podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. do věznice s ostrahou, a podle § 49 odst. 1 tr. zák., § 50 odst. 1 tr. zák. k trestu zákazu činnosti spočívající v nákupu zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodeji na sedm roků. Vrchní soud v Olomouci sám ve věci rozhodl podle § 259 odst. 3 tr. ř. na podkladě zjištění, že obviněný V. L. dne 17. 2. 1994 u Finančního úřadu v O. 3 ve snaze získat od státu částku 12 583 072 Kč ve formě nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty předložil u dodatečného daňového přiznání za IV. čtvrtletí roku 1993 doklady o nákupu a následném prodeji videokamer zn. Sony v množství 670 ks a videokamer zn. Sony v množství 597 ks v celkové hodnotě 67 603 764,30 Kč včetně daně z přidané hodnoty firmě I. a dokladoval jejich vývoz do Slovenské republiky, ač ve skutečnosti žádné zboží nenakoupil a nevyvezl, přičemž uplatňovaný daňový odpočet ve výši 12 583 072 Kč mu státem vyplacen nebyl, neboť v době rozhodné z hlediska daňových předpisů nebyl plátcem daně z přidané hodnoty.

Ministr spravedlnosti podal dne 14. 5. 1999 ve prospěch obviněného V. L. stížnost pro porušení zákona proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci s tím, že tento soud porušil zákon v té části ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř., která zakotvuje tzv. zákaz reformace in peius. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že v rozporu s tímto ustanovením Vrchní soud v Olomouci po zrušení rozsudku Krajského soudu v Ostravě uznal obviněného vinným těžším trestným činem, neboť u trestného činu podvodu podle § 250 odst. 4 tr. zák. zákon stanoví přísnější předpoklady pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody než u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné dávky podle § 148 odst. 3 tr. zák. V závěru stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil vytýkané porušení zákona, ke kterému došlo v neprospěch obviněného V. L., aby zrušil napadený rozsudek a aby dále postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř., tj. aby sám ve věci rozhodl.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Řízení, z něhož vzešel rozsudek Krajského soudu v Ostravě, bylo provedeno podle trestního řádu a nedošlo v něm k žádným podstatným vadám, zejména pokud by mohly mít vliv na objasnění věci nebo na možnost uplatnění práva obhajoby. V takto provedeném řízení Krajský soud v Ostravě vykonal všechny dostupné důkazy, které byly nutné pro náležité zjištění skutkového stavu věci. Tyto důkazy Krajský soud v Ostravě zhodnotil způsobem, jemuž z hlediska ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. nelze nic vytknout, a vyvodil z nich zjištění, která nevzbuzují žádné důvodné pochybnosti a která proto odpovídají požadavkům ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

Při zjišťování skutkového stavu věci a při hodnocení důkazů se Krajský soud v Ostravě zabýval též obhajobou obviněného, že videokamery byly do Slovenské republiky skutečně vyvezeny. V této souvislosti Krajský soud v Ostravě hodnotil všechny důkazy, které se k uvedené otázce vztahovaly, a

to jak jednotlivě, tak ve vzájemné souvislosti a v celém souhrnu, a na tomto podkladě se s obhajobou obviněného vypořádal tak, že nákup videokamer a jejich prodej do Slovenské republiky se neuskutečnil. Podle závěrů Krajského soudu v Ostravě tak šlo o akci, která byla od počátku pouze fingována, a to i ze strany obviněného V. L. a s jeho vědomím. Skutková zjištění Krajského soudu v Ostravě tudíž mají plnou oporu ve výsledcích provedeného dokazování, jak pokud jde o objektivní průběh posuzovaného skutku, tak pokud jde o subjektivní stránku, tj. úmysl obviněného. Závěry, ke kterým v tomto ohledu došel Krajský soud v Ostravě, odpovídají obsahu provedených důkazů a jsou podloženy jejich logickým a přesvědčivě zdůvodněným hodnocením. Cokoli na těchto zjištěních měnit by bylo v rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů soudem prvního stupně.

Pokud jde o právní posouzení skutkového stavu, který byl správně zjištěn, je třeba konstatovat, že Krajský soud v Ostravě chybně posoudil věc jako pokus trestného činu zkrácení daně, poplatku a jiné podobné dávky podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 148 odst. 1, 3 tr. zák. (ve znění zák. č. 557/1991 Sb. a zák. č. 290/1993 Sb.). Toto právní posouzení skutku nepřicházelo v úvahu, protože povinnost platit daň z přidané hodnoty vůbec nevznikla jednak z důvodu, že v rozhodnou dobu obviněný nebyl plátcem této daně, jednak z důvodu, že ani nedošlo k plnění, které by bylo reálným podkladem vzniku povinnosti platit uvedenou daň. Plnění, které bylo navenek deklarováno jako nákup videokamer a jejich následný vývoz do Slovenské republiky, se vůbec neuskutečnilo, bylo od počátku fingováno a jako takové nemělo za následek vznik povinnosti platit daň z přidané hodnoty. Toto plnění nemělo ani povahu dílčí, byť fingované, části nějakého skutečného plnění, do jehož rámce by bylo případně začleněno. Posuzovaný skutek spočíval v jednání, které sice nemělo za následek vznik povinnosti platit daň z přidané hodnoty, ale které směřovalo k tomu, aby na podkladě fingovaných dokladů byl neoprávněně získán nadměrný odpočet daně z přidané hodnoty. Zfalšovanými doklady byl ovšem fingován nejen důvod nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty, ale i samotné plnění, které by jinak zakládalo vznik povinnosti platit tuto daň. Za těchto okolností bylo namísto posoudit jednání obviněného jako pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, 4 tr. zák. (ve znění zák. č. 175/1990 Sb.). O trestný čin zkrácení daně, poplatku a jiné podobné dávky podle § 148 tr. zák. resp. o pokus tohoto trestného činu jde pouze tehdy, pokud povinnost platit daň z přidané hodnoty skutečně vznikne na základě reálného zdanitelného plnění, avšak rozsah daňové povinnosti je dotčen např. podvodným uplatněním nároku na vrácení nadměrného odpočtu této daně. Naproti tomu o trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák., resp. o pokus tohoto trestného činu jde, jestliže podvodné uplatnění nároku na vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty je provázeno i podvodným předstíráním toho, že se uskutečnilo zdanitelné plnění, ačkoli k němu ve skutečnosti vůbec nedošlo a povinnost platit daň z přidané hodnoty ve skutečnosti vůbec nevznikla (k tomu viz č. 45/1997 Sb. rozh. tr.).

Za tohoto stavu Vrchní soud v Olomouci důvodně vytkl Krajskému soudu v Ostravě to, že skutek chybně posoudil jako pokus trestného činu zkrácení daně podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 148 odst. 1, 3 tr. zák. a že ho měl kvalifikovat jako pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, 4 tr. zák., avšak Vrchní soud v Olomouci se měl omezit pouze na to, aby toto pochybení konstatoval v odůvodnění svého rozhodnutí. Náprava uvedeného pochybení znamenala změnu rozsudku Krajského soudu v Ostravě v neprospěch obviněného V. L., aniž pro takový postup byly splněny podmínky ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř., podle něhož v neprospěch obviněného může odvolací soud změnit rozsudek soudu prvního stupně jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obviněného. V dané věci státní zástupce odvolání vůbec nepodal, zejména ne odvolání v neprospěch obviněného, a proto změna rozsudku v neprospěch obviněného nepřicházela v úvahu.

I když zákon v ustanoveních § 148 odst. 3 tr. zák. (ve znění zák. č. 557/1991 Sb. a zák. č. 290/1993 Sb.) a § 250 odst. 4 tr. zák. (ve znění zák. č. 175/1990 Sb.) stanoví stejnou sazbu trestu odnětí svobody v rozpětí od pěti let do dvanácti let, je ustanovení § 250 odst. 4 tr. zák. o trestném činu

podvodu přísnější, protože je v § 62 odst. 1 tr. zák. uvedeno mezi trestnými činy, u kterých zákon jako formální předpoklad podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody vyžaduje výkon dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody. Na rozdíl od toho není ustanovení § 148 odst. 3 tr. zák. o trestném činu zkrácení daně, poplatku a jiné podobné dávky uvedeno v § 62 odst. 1 tr. zák., takže v případě této právní kvalifikace platí, že formálním předpokladem podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je výkon poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta republiky zmírněného trestu odnětí svobody (§ 61 odst. 1 tr. zák.).

Bylo proto porušením tzv. zákazu reformace in peius, tj. zákazu změny k horšímu, rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, který ohledně obviněného V. L. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě a uznal obviněného vinným pokusem trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 250 odst. 1, 4 tr. zák. Tímto rozhodnutím Vrchní soud v Olomouci porušil zákon v ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. v neprospěch obviněného.

Pro úplnost pokládá Nejvyšší soud za nutné poukázat i na nepřesnost výroku, jímž Vrchní soud v Olomouci podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě. Ve zrušujícím výroku, bez ohledu na jeho rozpor s ustanovením § 259 odst. 3 tr. ř., mělo být citováno i ustanovení § 258 odst. 2 tr. ř. a součástí uvedeného výroku měla být dikce, která by výslovně vyjadřovala skutečnost, že se zrušuje rozsudek Krajského soudu v Ostravě pouze v části týkající se obviněného V. L.

Nejvyšší soud tedy podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil zjištěné porušení zákona, podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením rozsudku pozbyla podkladu, a podle § 271 odst. 1 tr. ř. sám ve věci rozhodl tak, že odvolání obviněného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě zamítl jako nedůvodné.

Pokud jde o zamítnutí odvolání obviněného, vycházel Nejvyšší soud z toho, že skutková zjištění uvedená ve výroku o vině obviněného v rozsudku Krajského soudu v Ostravě jsou správná, že chybu v právní kvalifikaci skutku nelze z podnětu odvolání obviněného napravit, protože by to znamenalo změnu rozsudku v neprospěch obviněného, aniž bylo podáno odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného, a že uložený trest odnětí svobody i trest zákazu činnosti v podstatě odpovídají zákonu.

K výroku o trestu odnětí svobody lze jen dodat, že jde o trest uložený velmi nepatrně nad dolní hranici zákonné trestní sazby. Takto uložený trest odnětí svobody více než dostatečně vyjadřuje vše, co bylo možno hodnotit ve prospěch obviněného. Tento trest z hlediska jeho výměry lze hodnotit naopak spíše jako mírný, a to zejména s ohledem na výši škody, ke které jednání obviněného směřovalo, na poměrně rafinovaný způsob provedení činu a na to, že k dokonání činu nedošlo jen proto, že příslušný Finanční úřad postřehl nesrovnalosti v podmínkách pro vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty. Rozhodnutí o způsobu výkonu trestu odnětí svobody, tj. zařazení obviněného do věznice s ostrahou, je v souladu se zákonem.

Výrok o trestu zákazu činnosti je ve shodě se zákonem, a to jak pokud jde o vymezení zakazované činnosti, tak pokud jde o výměru trestu, která plně vystihuje povahu a závažnost spáchaného činu. V zájmu přesnějšího vymezení zakazované činnosti Krajský soud v Ostravě mohl ve výroku o trestu zákazu činnosti výslovně uvést, že "nákup zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej" je obviněnému zakazován jako předmět podnikání, avšak tato okolnost je z povahy věci a ze souvislosti posuzovaného případu zřejmá.

Celkově lze hodnotit uložený trest odnětí svobody a trest zákazu činnosti tak, že ohledně žádného z nich není namístě úsudek, že by byl ve zřejmém nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro

společnost nebo k poměrům pachatele nebo že by uložený druh trestu byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu. Proto z hlediska ustanovení § 266 odst. 2 tr. ř. není důvodu k tomu, aby Nejvyšší soud cokoli změnil na výroku o trestu v rozsudku Krajského soudu v Ostravě.